

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Mithat AYDIN*, Türkan ÇELİK**

Özet

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerini cinsiyet, öğrenim türü, sınıf düzeyi, ailenin sosyo-ekonomik durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu açısından değerlendirmektir. Araştırmanın evrenini 2011–2012 eğitim öğretim yılında Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2. ve 3. sınıfta öğrenim gören Sosyal Bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşmak mümkün olmadığından Sosyal Bilgiler öğretmen adayları oranlı küme örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Örnekleme 188 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı alınmıştır. Verilerin çözümlenmesinde "SPSS For Windows 16.00 (Statistical Packages for Social Sciences)" paket programı kullanılmıştır. Çalışmada, Güney (2008) tarafından geliştirilen "Yansıtıcı düşünme ölçeği" uygulanmıştır. Uygulama sonucunda elde edilen Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı $r = 0,94$ bulunmuştur. Ankette elde edilen nicel verilerin değerlendirilmesinde betimsel istatistik ve nonparametrik testlerden Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis analizi kullanılmıştır. Bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşleri "Tamamen katılıyorum" şeklindedir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark bulunurken; öğrenim türü, sınıf düzeyi, ailenin sosyo ekonomik durumu, anne eğitim ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı fark bulunmamıştır.

Anahtar Sözcükler: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler öğretmen adayı, yansıtıcı düşünme.

The Prospective Teacher' Opinions Relating Reflective Thinking Skills

Abstract

The aim of this study is to evaluate the prospective teachers' opinions relating reflective thinking skills in terms of sex, education, grade, socio-economic condition of family and parent's educational status. The universe of research is formed by the sophomore and junior prospective teachers from Social Sciences Teaching (2011-2012 academic years) in Pamukkale University Faculty of Education. This study was conducted on totally 188 prospective teachers by using ratio group sampling method because of impossibility to reach all population. SPSS for Windows 16.00 (Statistical Packages for Social Sciences) was used in data analysis. In the study, the reflective thinking scale designed by Güney (2008) was applied and Cronbach Alpha coefficient reliability was found as 0.94. Mann Whitney U Test and Kruskal Wallis analysis from descriptive statistics and nonparametric tests were used in the evaluation of quantitative data obtained from questionnaire. As the findings suggest, the prospective teachers' opinions relating reflective thinking skills are in the form of 'I entirely agree.' While it was found a significant difference between their opinions relating reflective thinking skills and sex variability, there was no significant difference between their opinions relating reflective skills and other variabilities (education, grade, socio-economic condition of family and parent's educational status).

Key Words: Pamukkale University Faculty of Education, the prospective teacher in Social Sciences teaching, reflective thinking.

* Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı-DENİZLİ

E-posta: maydin@pau.edu.tr

** Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Doktora Öğrencisi-DENİZLİ. e-posta: turkan6.celik@hotmail.com

Giriş

Nitelikli öğretmen yetiştirme, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de üzerinde en çok konuşulan ve tartışılan önemli konulardan biridir. Öyle ki, yapılandırmacı eğitim yaklaşımının uygulandığı ülkemizde öğretmenlerden de bu yaklaşıma uygun bazı nitelikler beklenmektedir. Bu niteliklerden en önemlilerinden biri de öğretmenlerin yansıtıcı düşünme becerileridir. Sosyal Bilgilerin “etkin yurttaş” yetiştirme misyonunu göz önüne aldığımızda, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin eğitim-öğretim sürecinde bu sorumluluğun farkında olarak kendilerini sorgulamaları eğitsel etik açısından kaçınılmazdır. Yapılandırmacı eğitim yaklaşımıyla birlikte öğretmenlerin kendilerini sorgulamalarını sağlayan “yansıtıcı düşünme” eylemi günümüz eğitimin sisteminde kullanılmaya çalışılmaktadır. Öğretmen adaylarının bir konuyu açıklarken; kendi düşüncelerini, tutumlarını ve yeteneklerini ortaya koyması olan “yansıtma” (Gagnon and Collay, 2001, 29-50; Akt. Semerci, 2007) tekniği, günümüzde öğretmenlerden beklenen niteliklerden biridir.

Etkili öğretim yöntem ve tekniklerinden biri olan yansıtıcı düşünme, herhangi bir bilgiyi ve onun amaçladığı sonuçlara ulaşmayı destekleyen bir bilgi yapısını etkin, sürekli ve dikkatli bir biçimde düşünme; düşünmeyi başlatan bir şüphe, tereddüt, karışıklık ve zihni güçlüğü ortaya çıkması; karışıklığı çözücü, düzeltici ve şüpheli ortadan kaldırmaya materyali bulmak için araştırma, inceleme ve arama davranışıdır (Dewey, 1933: 185). Yansıtıcı düşünme bir şüphe (zihin karışıklığı) ile başlayıp, şüphe durumunu açıklığa vardırarak, sürekli bir araştırma süreci ve bu süreçte kişilerin yeniliğe açık olmalarını gerektirmektedir.

Roskos ve diğerleri’ne (2001) göre ise, yansıtıcı düşünme, eleştirel düşünebilen, anlayışlı, becerikli ve kalıp yargılardan bağımsız düşünebilen öğretmenlerin, kendilerini sorgulamalarına “ben ne yaptım, ne yapıyorum, yaptıklarım ne ifade etti” gibi kendilerine yönelik sorgulamadan oluşan bir düşünme biçimidir. Bu tanımdan hareketle yansıtıcı düşünme, uygulayıcıların, yani öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde, kendilerini denetlemeleri ve öz-yargılama yapmaları açısından önem arz etmektedir.

Nitekim; Dewey (1933), yansıtıcı düşünmeyi, uygulamacıların pratik sorunlarıyla ilgilenen, bunlara uygun ve gerçekçi çözümler üretmeye çalışan etkin, amaçlı ve istikrarlı düşünme süreci şeklinde açıklamıştır (Akt. Ekiz, 2006:47). Ersözlü ve Kazu, (2011: 145) ise, yansıtıcı düşünmeyi bireyin geçmiş, gelecek ve şu anda geçirdiği yaşantılar hakkında derinlemesine düşünerek, kendi öğrenme-öğretme ve düşünme sürecine ilişkin sorgulama yapma, kendini değerlendirme ve bu değerlendirme sonucunda ortaya çıkan sorunları çözmek için neler yapabileceğini düşünmesi şeklinde tanımlamışlardır.

Öğretmenlere uygulama süreci esnasında oldukça fayda sağlayan yansıtıcı düşünmenin uygulama sürecine yönelik Schön (1983) ve Kolb (1984) da çalışmalarıyla katkı sağlamıştır. Schön (1983:62) iki çeşit bilginin mevcut olduğunu ileri sürmüştür. Bunlardan biri hazır sunulan bilgidir; diğeri ise yansıma ve hareket arasındaki yaşantılardan elde edilen bilgidir. Ona göre yansıtma süreci ise iki şekilde oluşmuştur: a) *Eylem esnasında yansıtma (reflection in action)*; anlık olarak eylem gerçekleştirilirken ortaya çıkan problemleri çözmeye odaklanan ve eylemin yeniden düzenlenmesini içeren süre, b) *Eylem sonrasında yansıtma (reflection on action)*; eylem gerçekleştirildikten sonra eylemi etraflıca değerlendirme, geriye dönüp bakma, amaçlı, bilinçli ve sistematik biçimde eylem hakkında düşünme şeklinde belirtmiştir. Kolb (1984:4) ise yansıtıcı düşünmeyi, öğretmenin yansıtıcı gözlem yaparak, bireylerin gerçek durumlarını pek çok açıdan gözden geçirerek ve nesnel yargılarda bulunarak, ilişkileri anlamlı bir şekilde yeniden düzenlemesini sağlayan bir öğrenme stili olarak tanımlamıştır.

Yansıtıcı düşünme bazı aşamalardan sonra gerçekleşmektedir. Lee (2005,703) bu aşamaları şu şekilde açıklamıştır:

- *Hatırlama (Recall-R1)*: Bireyin yaşantılarını tanımlaması, açıklaması ve gözlemlendiği veya öğrendiği yolları taklit etmesidir.
- *Akla Uydurma (Rationalisation-R2)*: Bireyin edindiği deneyimler arasında benzerlik ve farklılıkları bularak, bunların sonucundan kendince yeni bir yol ve yöntem bulmasıdır.

- **Yansıtma (Reflectivity-R3):** Bireyin deneyimlerini, daha sonra oluşabilecek yeni bir durum için değerlendirmesi, kullanması ve sonuçların öğrenci başarı ve davranışları üzerindeki etkisini farklı açılardan görebilmesidir.

Öğretmen eğitimi açısından önemli bir yere sahip olan yansıtıcı düşünme yeteneği için önemli olan bazı hususlar Pollard ve arkadaşları (2008: 14-15) tarafından şu şekilde belirtilmiştir: Yansıtıcı öğretim;

- (a) uygulamanın teknik yeterliliğine olduğu kadar, amaç ve sonuçlarına da dikkat edilmesini,
- (b) öğretmenlerin kendi uygulamalarını sürekli izlemelerini, değerlendirmelerini ve düzeltmelerini,
- (c) öğretimde yüksek standartları ve sürekli gelişimi desteklemek için, kanıta dayalı araştırma yöntemlerinde yeterli olmayı,
- (d) açık fikirlilik, sorumluluk ve içtenliği
- (e) öğretmenin araştırma yöntemleri konusunda bildiklerinin önemsenmesini,
- (f) mesleki gelişimi sağlamak için sürekli öğrenmeyi, meslektaşlarla diyalog kurmayı ve işbirliğini,
- (g) öğretmenlerin öğrenme ve öğretme etkinliklerini yaratıcı bir biçimde düzenlemesini gerektirir.

Çalışmanın Önemi

Yapılandırmacı eğitim süreciyle ön plana çıkan yansıtıcı düşünme, hizmet öncesi eğitimde öğretmen adaylarına "öğretmen gibi düşünmeyi" birçok yolla öğretip, öğretmenlerin bunları yansıtma ve öğretme süreçlerinden dolayı önemlidir (Jay ve Johnson, 2002). Yansıtma yoluyla öğretmenler, hem alan hem de pedagojik gelişmelerden haberdar olur ve yenilikleri eğitim-öğretimde daha profesyonelce uygularlar (Posnanski, 2002: 189-220). Yansıtıcı düşünme, tüm branşlardaki öğretmenler için olduğu kadar, Sosyal Bilgiler öğretmenleri için de önemli bir yere sahiptir. Bunun nedeni ise, Sosyal Bilgiler dersinin bazı olguları, ilkeleri, olayları ve kronolojik bilgileri içermesi itibarıyla hatırlama gerektiren bilgi ve becerileri kazandırmak için

öğretmenlerin çeşitli yöntem ve teknikler kullanırken, kendilerini değerlendirmelerine fırsat sunmasıdır. Çünkü öğretmenler; yansıtıcı düşünme becerileri sayesinde problem çözebilen, empati kurabilen, kendini değerlendirebilen, sağlıklı iletişime önem veren, yansıtıcı düşünme becerileri yeterliğine sahip bireyler olacaklardır.

Bu araştırma Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerinin ne düzeyde olduğunu ve yansıtıcı düşünme düzeylerinin bazı değişkenler ölçüsünde değişip değişmediğini ortaya çıkarma açısından önemlidir. Bu çalışma ayrıca, Sosyal Bilgiler alanında yeterli çalışma sayısının az olması nedeniyle de önem taşımaktadır. Bu alanda öğretmen ve öğretmen adayları ile yapılan çalışmalara baktığımızda; Özmen (2011), "Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yansıtıcı İnceleme Yaklaşımına İlişkin Öğretmen Görüşleri" isimli çalışmada, Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgilerin, amaç, içerik ve yöntem boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmiş, ancak genel olarak öğretmenlerin görüşlerinde branş ve meslekî kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna varmıştır. Yansıtıcı düşünme alanında ilköğretim öğrencileriyle yapılan çalışmada ise; Ersözlü ve Kuzu (2011) "İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştirme Etkinliklerinin Akademik Başarıya Etkisi" adlı çalışmalarında, yansıtıcı düşünmeyi geliştiren etkinlikler bilgi düzeyinde, deney ve kontrol grupları arasında bir farklılığa yol açmazken; kavrama, uygulama ve analiz düzeylerinde anlamlı bir farklılığın olduğunu tespit etmişlerdir.

Çalışmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşleri hangi düzeydedir?
- 2) Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinde,

- (a) Cinsiyet,
  - (b) Öğrenim türü,
  - (c) Sınıf düzeyi,
  - (d) Aile sosyo-ekonomik durumu,
  - (e) Anne eğitim durumu
  - (f) Baba eğitim durumu
- gibi etkenleri rolünün ne olduğudur?

Çalışmanın Yöntemi

Bu araştırmanın yürütülmesinde, genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Genel tarama modelinde, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak için, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde tarama yapılmasıdır

(Karasar, 2007: 77–79). Bu çalışmada tarama yöntemi doğrultusunda, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşleri, Güney (2008) tarafından geliştirilen “Yansıtıcı Düşünme Ölçeği” kullanılmıştır.

Katılımcılar

Bu araştırmanın evrenini, 2011–2012 eğitim öğretim yılında Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2. ve 3. sınıfta öğrenim gören Sosyal Bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşmak mümkün olmadığından Sosyal Bilgiler öğretmen adayları oranlı küme örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Örnekleme 188 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı alınmıştır. Öğretmen adaylarına yönelik betimsel bilgiler Tablo 1.’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyet, öğrenim türü, sınıf düzeyi değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikleri

Değişkenler	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kız	89	41,6
	Erkek	99	46,3
Öğrenim türü	Normal öğretim	81	37,9
	İkinci öğretim	107	50,0
Sınıf düzeyi	2.sınıf	88	41,1
	3.sınıf	98	45,8
Aile sosyo ekonomik	Düşük	30	14,0
	Orta	153	71,5
	Yüksek	5	2,3
Anne eğitim durumu	İlköğretim	116	54,2
	Ortaöğretim	39	18,2
	Yükseköğretim	8	3,7
	Diğer*	25	11,7
Baba eğitim durumu	İlköğretim	96	44,9
	Ortaöğretim	54	25,2
	Yükseköğretim	27	12,6
	Diğer*	11	5,1

(*Diğer: okuma-yazması olmayan veya ilköğretim, ortaöğretim, yüksek öğretim seviyesinden terk)

Tablo 1 ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde, 188 katılımcının 89'u (%41.6) kız öğrencilerden, 99'u (46,3) ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Sınıf düzeyi dağılımında önemli bir farklılık görülmezken, ailenin sosyo-ekonomik durumu konusunda katılımcıların %71,5'i orta düzey şeklinde cevap vermişlerdir. Ayrıca anne ve baba eğitim durumuna yönelik cevaplamalarda ise, katılımcıların %54,2'si anne eğitim durumunu %44,9'u ise, baba eğitim durumunu ilköğretim şeklinde yanıtlamışlardır.

Veri Toplama Aracı ve Güvenirliği

Araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerini cinsiyet, öğrenim türü,

sınıf düzeyi, aile sosyo-ekonomik durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre belirlemek için Güney (2008) tarafından geliştirilen "Yansıtıcı düşünme ölçeği" temel alınmıştır. Ölçek 27 maddeden ve likert türünde 5 seçenekten oluşmaktadır. Öğretmen adaylarından, her maddenin karşısında bulunan "5= Tamamen katılıyorum", "4= Katılıyorum", "3= Fikrim yok", "2= Katılmıyorum" ve "1= Kesinlikle katılmıyorum" seçeneklerinden birinin işaretlenmesi istenmiştir. Katılma derecesi aralıkları ($n-1: n$) formülü kullanılarak bulunmuştur. Hesaplama sonucu 1 ile 5 arasındaki aralık genişliği 0.80 olarak belirlenmiştir.

Tablo 2 Ankette yer alan olumlu maddelerin katılma düzeyleri için sınırlar

seçenekler	Gruplamalar	Sınırlar
Tamamen Katılıyorum	(5)	4,21-5,00
Katılıyorum	(4)	3,41-4,20
Kararsızım	(3)	2,61-3,40
Katılmıyorum	(2)	1,81-2,80
Tamamen Katılmıyorum	(1)	1,00-1,80

Ankette yer alan olumlu maddelerin katılma düzeyleri için sınırlar; 1.00–1.80 "Kesinlikle katılmıyorum", 1.81–2.60 "Katılmıyorum", 2.61–3.40 "Fikrim yok" ve 3.41–4.20 "Katılıyorum" 4.21–5.00 "Tamamen katılıyorum" olarak yorumlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 27, en yüksek puan ise 135'dir. Yüksek puanlar yansıtıcı düşünme becerileri açısından yeterlilik düzeyini ifade etmektedir. Bunun yanı sıra ölçekte 6 olumlu, 21 olumsuz madde yer almaktadır. Olumsuz maddeler değerlendirme aşamasında ters çevrilmiştir. Güney (2008: 117) tarafından geliştirilen ölçeğin orijinal çalışmada yansıtıcı düşünme becerisinin Cronbach Alpha değeri 0.95 iken, bu çalışmada ise 0.94 olarak bulunmuştur.

Verilerin Çözümlemesi

Ölçekle elde edilen verilerin çözümlemesinde "SPSS 16.00 for Windows (Statistical Packages for Social Sciences)" paket programı kullanılmıştır. Anketteki sorulara verilen cevaplar alt problemlere uygun olarak bilgisayarda kodlanmıştır. Ölçeğin uygulanması sonucunda elde edilen

verileri çözümlemeye "betimsel istatistik" teknikleri (frekans, yüzde, aritmetik ortalama) ve verilerin dağılımı normal dağılım göstermediğinden "nonparametrik istatistik" teknikleri kullanılmıştır. Bağımlı değişkenin normal dağılım gösterip göstermediğini tespit için tek örneklemli Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre bağımlı değişkenin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. ($K-S_{(z)} = 1,492$; $p < 0.05$). Bu nedenle nonparametrik testlerden Mann-Whitney U Testi ve Kruskal-Wallis Analizi kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde daha önce belirlenmiş olan alt problemlere yanıt bulunmuş ve yorumlanmıştır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinin maddelere ve genel toplama göre ortalamaları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşleri (Anket Maddelerine Göre)

Soru No	Anket sorusu	n	$\bar{X}$	Sd.	Katılım düzeyi
Madde 1	Öğrencilerime problem çözme konusunda cesaret veririm.	188	4,50	,666	Tamamen katılıyorum
Madde 2	Öğrencilerimin geleceğe yönelik plan yapmalarını sağlarım.	188	4,43	,678	Tamamen katılıyorum
Madde 3	Gerekli ders planını hazırlarım.	188	4,37	,693	Tamamen katılıyorum
Madde 4	Ders bitiminde anlatılan konunun tekrarını yaparım.	188	4,21	,904	Tamamen katılıyorum
Madde 5	Öğrencilerimle empati kurarım.	188	4,48	,705	Tamamen katılıyorum
Madde 6	Problemlere alternatif çözümler üretirim.	188	4,35	,733	Tamamen katılıyorum
Madde 7	Görsel ve işitsel araçlar kullanmam.	188	4,31	,948	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 8	Ders anlatırken kavram haritalarını kullanmam.	188	4,21	,886	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 9	Öğrencilerim için erişim dosyaları hazırlamam ve düzenli olarak kontrolünü yapmam.	188	4,34	,815	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 10	Öğrencilerimin eski yaşantılarını yenileriyle harmanlamasına yardımcı olmam.	188	4,23	1,028	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 11	Bilgiye verdiğim önem kadar beceriye önem vermem.	188	4,36	,779	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 12	Öğrencilerimi üretken olma konusunda teşvik etmem.	188	4,45	,789	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 13	Olumsuzluklar ve zorluklarla nasıl baş edeceğimi bilmem.	188	4,40	,667	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 14	Öğrencilerime gereken sıcaklığı göstermem.	188	4,57	,629	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 15	Sınıf kültürüne ve iklimine önem vermem.	188	4,54	,657	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 16	Sınıf içinde öğretmen ve öğrenci iletişimine değer vermem.	187	4,56	,688	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 17	Mesleğimle ilgili yenilikleri takip etmem.	188	4,48	,770	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 18	Arkadaşlarımla bir etkileşim içerisinde değilim.	188	4,39	,867	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 19	Hayat boyu öğrenme felsefesini benimsemem ve tatbik etmem.	188	4,44	,815	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 20	Yönetimle olan ilişkilerim iyi değildir.	188	4,18	,951	Katılmıyorum*
Madde 21	Geleceğe dönük olarak mesleğimle ilgili gelişim planları yapmam	188	4,40	,742	Kesinlikle katılmıyorum*

Madde 22	Neyi, ne zaman, nasıl ve niçin yapacağıma dikkat etmem.	188	4,49	,698	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 23	Öğrenci seviyesi ve düzeyine önem vermem.	188	4,57	,612	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 24	Okul içi ve dışı yaşantıların özümsemesine önem vermem.	188	4,41	,813	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 25	Ceza ve ödül sistemini kullanmam.	188	4,11	,913	Katılmıyorum*
Madde 26	Öğrencilerimin derse eşit katılımını sağlamam.	188	4,40	,818	Kesinlikle katılmıyorum*
Madde 27	Konuları anlatmak için istekli değilim.	188	4,50	,770	Kesinlikle katılmıyorum*
Toplam	Genel yansıtıcı düşünme becerileri	188	4,39	,493	Tamamen katılıyorum

Açıklama(*): Olumsuz maddeler

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin ölçekteki görüşlerinde en yüksek katılım ortalaması "öğrencilerime gereken sıcaklığı vermem" ve "öğrenci seviyesi ve düzeyine önem vermem" maddelerinden oluşup, ($\bar{x}=4,57$) "kesinlikle katılmıyorum" düzeyine denk gelmektedir. Bu sonuçlar Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinin olumlu yönde olduğunu göstermektedir. Bu bulgudan hareketle, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sınıf içinde öğrencilerine yakın davrandıkları ve onların seviyesine inmeye çok fazla değer verdikleri söylenebilir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinde en düşük katılım ortalaması "Ceza ve ödül sistemini kullanmam" şeklindeki olumsuz maddesinde gözlenmiştir ($\bar{x}=4,11$) ve bu yargıya "Katılmıyorum" denmiştir. Bu bulguya göre, Sosyal Bilgiler öğretmen adayları,

gerektiği zaman ceza ve ödül sistemini de ders sürecinde kullanmaya yönelik tutum sergilemişlerdir.

Genel olarak Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşleri "Tamamen katılıyorum" şeklindedir. Bu bulgudan anlaşılmaktadır ki, yansıtıcı düşünme becerilerine yönelik, Sosyal Bilgiler öğretmen adayları olumlu tutumlar sergilemektedir. Başka bir ifadeyle Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olup, bu konuda olumlu düşüncelerinin bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini bulmak için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Sonuçlar tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinin "cinsiyet" e göre farklılığı (Mann Whitney U Testi)

Değişken	Kategori	n	Sıra toplamı	Sıra ortalaması	U	Z	p
Cinsiyet	Kız	89	9357,00	105,13	3,370	-2,682	,007
	Erkek	98	8221,00	83,89			
Toplam		187					

* $p < 0,05$

Tablo 4'te görüldüğü gibi p değeri 0,05'ten küçük olduğu için, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farkın hangi grup lehine olduğunu anlamak için grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında; kız öğrencilerinin sıra ortalamalarının ($X_{s0=}$ 105,13) erkek öğrencilerinin sıra ortalamalarından ($X_{s0=}$ 83,89) daha yüksek olduğu görülmüştür. Yani, kız öğrenciler erkek öğrencilere göre yansıtıcı düşünme

becerilerini daha etkin kullanmaktadırlar, denilebilir. Bu durumda, kız öğretmen adaylarının, yansıtıcı düşünme becerileri konusunda erkek öğretmen adaylarına göre daha yeterli oldukları söylenebilir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinin öğrenim türüne göre farklılık gösterip göstermediğini bulmak için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinin "öğrenim türü"ne göre farklılığı (Mann Whitney U Testi)

Değişken	Kategori	n	Sıra toplamı	Sıra ortalaması	U	Z	p
Öğrenim türü	Normal öğretim	80	7747,50	96,84	4,052	-,622	,534
	İkinci öğretim	107	9830,50	91,87			
Toplam		187					

* $p>0,05$

Tablo 5'te görüldüğü gibi p değeri 0,05'ten büyük olduğu için, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinde, öğrenim türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Başka bir deyişle, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri ile öğrenim türü arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bu bulguya göre, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının normal öğretim

ve ikinci öğretim fark etmeksizin benzer düzeyde yansıtıcı düşünme becerilerine sahip oldukları söylenebilir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinin sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini bulmak için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Sonuçlar tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinin "sınıf düzeyi"ne göre farklılığı (Mann Whitney U Testi)

Değişken	Kategori	n	Sıra toplamı	Sıra ortalaması	U	Z	p
Sınıf düzeyi	2. sınıf	87	8160,50	93,80	4,194	-,191	,848
	3. sınıf	98	9044,50	92,29			
Toplam		185					

* $p>0,05$

Tablo 6'da görüldüğü gibi p değeri 0,05'ten büyük olduğu için, Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinde, sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Başka bir ifadeyle, Sosyal bilgiler öğretmen

adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Bu bulguya göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, birbirine yakın düzeylerde yansıtıcı düşünme becerilerine sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinin "ailenin sosyo-ekonomik durumu" değişkenine göre farklılığı (Kruskal Wallis Analizi)

Ailenin sosyo -Ekonoik. durumu	n	Sıra ort.	sd	Chi-Square	P
Düşük	30	79,08	2	2,852	,240
Orta	152	96,56			
Yüksek	5	105,60			
Toplam	187				

* p>0,05

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri, ailenin sosyo-ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Tablo 7'ye bakıldığında katılımcıların çoğunun gelir durumunun orta düzeyde olduğu dikkat çekmektedir. Ailenin sosyo-ekonomik durumu yüksek diyenlerin sayısı yalnızca beş kişidir. Bu da, Sosyal Bilgiler

öğretmenliğinde eğitim gören öğretmen adaylarının çoğunun yüksek gelirli ailelerden gelmediğini göstermektedir. Katılımcılar çok yüksek gelirli ailelerin çocukları olmamasına rağmen, üst düzey düşünme becerilerinden yansıtıcı düşünmeye açık ve yatkın oldukları görülmektedir.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinin "anne eğitim durumu"na göre farklılığı (Kruskal Wallis Analizi)

Anne eğitim durumu	n	Sıra ortalaması	sd	Chi-Square	P
İlköğretim	116	97,22	3	2,956	,398
Ortaöğretim	39	94,62			
Yükseköğretim	8	96,88			
Diğer	24	76,48			
Toplam	187				

* p>0,05

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının "anne eğitim durumu" değişkenine göre yansıtıcı düşünceleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Anne eğitim durumu hem

düşük olan, hem de yüksek olan öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme puanları "katılıyorum" düzeyinde bir sonuç göstermiştir.

Tablo 9. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinin "baba eğitim durumu"na göre farklılığı (Kruskal Wallis Analizi)

Baba eğitim durumu	n	Sıra ortalaması	sd	Chi-Square	P
İlköğretim	96	92,71	3	2,028	,567
Ortaöğretim	54	98,44			
Yükseköğretim	27	97,46			
Diğer	10	73,05			
Toplam	187				

* p>0,05

Yansıtıcı düşünme becerileri genel olarak yüksek çıkan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, cinsiyet değişkeni dışındaki değişkenlerde olduğu gibi, "baba eğitim durumu" değişkenine göre de bir farklılık göstermemiştir.

Tartışma

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerinin "tamamen katılıyorum" düzeyinde yüksek olduğu bulgulanmıştır. Bu bulguya dayanarak Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme açısından tutumlarının Roskos ve diğerleri (2001) ve Dewey'in (1933) tanımlarında geçen öğretmen profili doğrultusunda olduğu söylenebilir.

Öte yandan bu bulgunun öğretmen adaylarının cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, anne eğitim, baba eğitim durumu, sınıf düzeyi gibi değişkenler açısından nasıl olduğuna bakıldığında cinsiyet değişkeni açısından, bayan öğretmen adayları lehine değiştiği bulgulanmıştır. Bu bulgu, Özmen'in (2011) de benzer şekilde yaptığı çalışmasından farklı bir sonuç olmakta, ancak bu çalışmada cinsiyet değişkeni dışındaki değişkenlere bakıldığında yansıtıcı düşünme becerileri açısından anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bu durum Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerinin anne veya babasının eğitim durumu, ailesinin sosyo-ekonomik durumu, sınıf düzeyi ile ilişkili olmadığını düşündürmektedir. Araştırmada öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerinin araştırma değişkenlerine bağlı olmadığı, ancak öğretmen adaylarının yüksek düzeyde yansıtıcı düşünme becerilerine sahip olması, öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler öğretmenliği programında aldıkları derslerin etkisi olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir. Çünkü öğretmen adaylarının 2 ve 3. Sınıfta aldıkları Öğretim İlke ve Yöntemleri, Özel Öğretim Yöntemleri, Sınıf Yönetimi, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı gibi dersler içerik açısından, öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirmelerine elverişli derslerdir.

Sonuç ve Öneriler

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerinin bazı değişkenler

açısından değişip değişmediğinin ele alındığı bu çalışmada, öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Ayrıca, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet, öğrenim türü, sınıf düzeyi, ailenin sosyo-ekonomik durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; örneklemedeki Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşleri "Tamamen katılıyorum" düzeyine denk gelmektedir. Bu düzey yansıtıcı düşünme becerileri açısından Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının olumlu tutumlar sergilediği anlamına gelmektedir.

Öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünmeye yönelik tutumlarının yüksek bir seviyede olması birçok nedene bağlanabileceği gibi, 2. ve 3. sınıfta aldıkları bazı derslere de bağlanabilir. İlişkili olabileceği düşünülen derslerin içeriğine bakıldığında; 2. ve 3. sınıfta alınan Öğretim İlke ve Yöntemleri, Özel Öğretim Yöntemleri, Sınıf Yönetimi, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı derslerinin içerik açısından öğretmenin yansıtıcı düşünebilmesinde etkili olduğu düşünülebilir. Çünkü meslek bilgisine yönelik olan bu derslerde, öğretmen hangi yöntemi ve materyali nerede, ne zaman uygulaması gerektiğini, sınıfta nasıl davranması ve daha iyi bir öğrenme ortamının nasıl olması gerektiği konusunda kendini geliştirme fırsatı bulmaktadır. Özellikle özel öğretim derslerinde öğretmen adaylarından okul deneyimlerini mikro öğretim tekniği yardımıyla kullanmaları istenmektedir. Böylelikle, öğretmen adaylarına öğretmen gibi davranma ve öğretmen gibi düşünme olanağı sunulduğu için öğretmen adayları, öğretmenlik uygulamasında derste yaptığı her şeyi izleyerek, kendine "yaptığım şey ne kadar doğru ve gerekli" şeklinde sorular sorarak yansıtıcı düşünme olanakları bulmaktadırlar. Dolayısıyla, öğretmen adaylarının aldıkları derslerin de, onların yansıtıcı düşünme becerilerinin yüksek çıkmasında etki olduğu kuşkusuzdur.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farka

rastlanmıştır. Ancak öğrenim, sınıf düzeyi, ailenin sosyo- ekonomik durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı bir fark görülmemiştir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinde en yüksek katılımı “öğrencilerime gereken sıcaklığı göstermem” ile “öğrenci seviyesi ve düzeyine önem vermem” adlı olumsuz maddelere “kesinlikle katılmıyorum” şeklinde verdikleri cevaplar olmuştur. Buradan hareketle öğretmen adaylarının öğrenciye gereken sıcaklığın gösterilmesi ve öğrencinin seviyesine inilmesi gerektiği görüşünü destekledikleri sonucuna varılabilir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinde en düşük katılımı ise, “ceza ve ödül sistemini

kullanmam” adlı olumsuz maddeye öğretmen adaylarının “Katılmıyorum” düzeyinde verdikleri yanıt olmuştur. Bu sonuç, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının gerektiğinde ceza ve ödül sistemini de işe koşulabilecekleri kanısında olduklarını göstermektedir. Sonuç olarak bu çalışma Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerinin bazı değişkenler açısından nasıl bir farklılık gösterdiğini ortaya çıkarmak için yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlar, sadece Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına yönelik olduğundan tüm öğretmen adaylarına genellenemez. Bu yüzden farklı öğretmenlik dallarında benzer çalışmalar yapılabilir, bulgular arasındaki benzerlik ve farklılıklar tartışılarak yeni sonuçlar elde edilebilir.

KAYNAKÇA

- Bartlett, L. (1990). Teacher development through reflective teaching. Second language teacher education Richards, J.C. ve Nunan, D. (Eds (ss. 202-214) New York: Cambridge University Press.
- Dewey, J. (1933). How We Think. Newyork: Prometheus Books.
- Ekiz, D. (2006). Kendini ve Başkalarını İzleme: Sınıf öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Günlükleri. İlköğretim Online, 5(1), 45-57
- Ersözlü, Z. N. ve Kuzu, H. (2011). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştirme Etkinliklerinin Akademik Başarıya Etkisi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 24 (1), 141-159
- Güney, K. (2008). “Mikro-Yansıtıcı Öğretim Yönteminin Öğretmen Adaylarının Sunu Performansı ve Yansıtıcı Düşünmesine Etkisi”. Yayımlanmamış doktora tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Jay, J. K. ve Johnson, K. L. (2002). Capturing complexity: A typology of reflective practice for teacher education. *Teaching on Teacher Education*, 18, 73-85.
- Karasar, N. (2007) Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayınları.
- Kolb, D. A. (1984). Experiential Learning: Experience As The Source of Learning and Development. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Lee, H. J. (2005). “Understanding and assessing preservice teachers’ reflective thinking”, *Teaching and Teacher*, 21 (1), 699-715.
- Özmen, C. (2011). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yansıtıcı İnceleme Yaklaşımına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30(1), 61-81.

- Pollard, A., Anderson, J., Maddock, M., Swaffield, S., Warin, J. & Warwick, P. (2008). *Reflective Teaching. Evidence-informed Professional Practice*. 3rd edition. London: Continuum.
- Posnanski, T. J. (2002). Professional Development Programs For Elementary Science Teachers: An Analysis Of Teacher Self-Efficacy Beliefs And A Professional Development Model. *Journal of Science Teacher Education*, 13 (2), 189–220.
- Roskos, K., Vukelich, C. & Risko, V. (2001). Reflection and learning to teach reading: a critical review of literacy and general teacher education studies. *Journal of Literacy Research*, 33 (4), 595.
- Schön, D. (1987). *Educating the reflective practitioner: Toward a new design for teaching and learning in the professions*. San Francisco: Jossey Bass.
- Semerci, Ç. (2007). Öğretmen ve Öğretmen Adayları için Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (YANDE) Ölçeğinin Geliştirilmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7 (3).

Introduction

Today education of qualified teachers has entailed more careful consideration of modern teaching methods, techniques and strategies as well as conducting research and transferring research findings into real life. In our country a constructivist approach to education is applied and teachers are expected to develop a number of related qualifications. One of the most important qualifications of these is teachers' reflective thinking skills. When the education of "effective citizenship" is considered as a major mission of Social Studies, it is inevitable for the Social Studies teachers to self-reflect on their own practice as part of educational ethics along the education-training process. With the emergence of constructivist approach, there have been attempts to apply "reflective thinking" that enables teachers to reflect on their own practice.

Reflective thinking being one of the effective educational methods and techniques is effective, continuous and careful thinking of information that enables reaching any sort of information or its targeted results; emergence of doubt, confusion and mental difficulty that starts thinking; and a search that attempts to find out a solution to solve, sort out and avoid confusion (Dewey, 1933: 185). Reflective thinking that starts with a doubt requires a continuous search process that would sort out such a doubt and also requires individuals

to be open to changes along this process. Reflective thinking is a way of thinking that involves teachers who are understanding and skillful, who can think critically far from prejudices and also who can ask questions such as "what have I done?, what am I doing?, what do the things that I have done mean?". In the light of this definition, reflective thinking is of high importance for teachers' self-reflection and also for their self-control during the education-training process. Reflective practice takes place in two main ways: "in action" or "on action". Reflection in action focuses on solving problems that may occur any time during action and also regulation of the action. Reflection on action is related to critical evaluation of an action and also systematic and conscious thinking of that action.

Methodology

This study was conducted with the second and third year student teachers of Social Studies in the Faculty of Education at Pamukkale University in 2011-2012 academic year. As it was difficult to reach all the research population, a cluster sampling method was applied in order to select the study samples. 188 Social Studies student teachers were chosen for the study purposes. In the study "SPSS For Windows 16.00 (Statistical Packages for Social Sciences)" was used in order to analyse data collected. And also a "critical thinking rubric" developed

by Güney (2008) was used. Cronbach's Alpha reliability co-efficiency was found as $r = 0,94$. Mann Whitney U and Kruskal Wallis tests as descriptive non-parametric tests were used in order to analyse data collected.

Findings

"I do not create an intimate relationship with my students" and "I do not give importance to students' level" received the highest values ($\bar{X} = 4,57$) "strongly disagree" among the items related to reflective teaching categories. This may show that Social Studies student teachers had very positive views of reflective teaching. The item "I do not use either reward or punishment" received the lowest value ($\bar{X} = 4,11$) "I do not agree" among Social Studies student teachers. Study findings obtained in line with the research questions show a significant difference among Social Studies student teachers in terms of gender as to reflective thinking skills ($p(0,007) < 0,05$). When the mean ranks were analysed in order to determine which gender group had positive views, female student teachers were seen to have a higher mean rank ($X_{s0} = 105,13$) than that of male student teachers ($X_{s0} = 83,89$). There was no significant difference in terms of students' education background ($p = 0,53$), class level, ($p = 0,84$), socio-economic status of families ($p = 0,24$), education level of mother ($p = 0,39$) and education level of father ($p = 0,56$).

Results and Discussion

In this study "I strongly agree" category of reflective thinking skills received the highest value among Social Studies student teachers. On the other hand when such a finding was analysed in relation to student teachers' gender, socio-economic level, education level of mother, education level of father, and class level, female student teachers had more positive values when compared with those of males. There was therefore no significant difference in terms of all these variables except for the gender variable. This study may indicate that reflective thinking skills had nothing to do with such variables as student teachers' socio-economic level of family, education level of mother, education level of father, and class level. This study may also show that reflective thinking skills do not depend upon such research variables. However, the fact that these student teachers had high levels of reflective teaching skills may indicate the possible effect of other courses on their reflective thinking skills since such courses they receive in their second and third years as Teaching Methods and Principles, Special Teaching Methods, Class Management, Teaching Methodologies and Materials Design can facilitate reflective thinking skills of student teachers.